

تحلیل و نقد کتاب: اجتماعات دانشجویی و دانشگاه؛ ساختار و آثار فعالیت‌های جمعی دانشجویی در کشورهای مختلف

نویسنده: اسماعیل یزدان پور

گروه مطالعات و برنامه ریزی فرهنگی – اجتماعی دانشگاه فردوسی
ملیحه تابعی

فهرست مطالب

۳ دانشگاه به مثابه نهادی اجتماعی
۳ اهمیت زمینه تاریخی و جغرافیایی در عملکرد دانشگاه‌ها
۴ اهمیت اجتماعات دانشجویی
۴ مباحث روش شناختی کتاب
۶ کارکردهای اجتماعات دانشجویی
۷ انواع اجتماعات دانشجویی
۸ بررسی اجتماعات دانشجویی در دانشگاه‌ها برحسب قاره‌های جهان
۸ ۱. قاره اروپا
۱۰ ۲. قاره استرالیا
۱۰ ۳. قاره آمریکا
۱۲ ۴. قاره آسیا
۱۳ اجتماعات دانشجویی مجازی
۱۴ نقد و بررسی
۱۷ پیشنهادات

دانشگاه به مثابه نهادی اجتماعی

(۱) کتاب مورد نظر برای دانشگاه دو کارکرد را بدیهی فرض نموده است:

۱. تولید علم و دانش ۲. پرورش نیروی انسانی. به تبع این دو کارکرد بررسی اجتماعات دانشجویی به عنوان یکی از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های دانشگاه، و همچنین نقش مؤثر این اجتماعات در تعیین هویت دانشگاه و انجام مأموریت‌های آن در جامعه الزامی است.

(۲) دانشگاه به مثابه نهادی اجتماعی است: دانشگاه بیش از آنکه یک نهاد فرمایشی، تقلیدی، اداری، زینتی و اقتصادی باشد و پیش از آن که فضا یا ابزار آموزش و پژوهش‌های تخصصی و پیشرفته باشد، «برساخته‌ای اجتماعی» است: هم نیاز به دانشگاه از دل جامعه برمی‌خیزد و هم تعریف و بن مایه ساخت آن از جامعه بیرون می‌تراود. جامعه و دانشگاه در یک بستر و زمینه قرار دارند و پیوندهای ناگسستنی زیادی با هم دارند.

اهمیت زمینه تاریخی و جغرافیایی در عملکرد دانشگاه‌ها

(۳) بررسی زمینه تاریخی پیدایش دانشگاه‌های مختلف در ایران و همچنین مرور تاریخی رونق دانشگاه در جهان نشان می‌دهد که پیش از آنکه دانشگاه‌ها به جهت رفع نیازهای علمی و پژوهشی تأسیس شده باشند به جهت مسائل اجتماعی موجود در جامعه و همچنین مسائل سیاسی رشد یافته‌اند. به عنوان مثال علت تأسیس دانشگاه صنعتی شریف نه در ضعف آکادمیک دانشکده فنی دانشگاه تهران یا دانشگاه صنعتی امیرکبیر بود و نه در مشکلات ساختاری و کالبدی آن، حتی تحول قابل توجهی هم در جمعیت دانشجویی رخ نداده بود بلکه مسأله این بود که دو دانشگاه فوق، توانسته بودند پیوندهایی با بدنه جامعه و فرهنگ پیدا کنند. اینکه جنبش‌های فرهنگی و اجتماعی به هسته‌های مرکزی دانشگاه-کلاس‌های درس، آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و... رسیده بود و دست به کار خلق صورت‌های پویا تری از علم و فناوری زده بود.

(۴) برخلاف نظر کسانی که دانشگاه و کلیت نهاد علم را تا حد دستگاه‌های غربی تقلیل می‌دهند، هر نظری بر تاریخ و حتی ساختار دانشگاه روشن‌کننده همبستگی پویا و عمیق فرهنگی و اجتماعی دانشگاه با محیط پیرامونش است.

۵) دانشگاه به عنوان یک موجود زنده نسبت به بسترهای فرهنگی و اجتماع و جغرافیایی خود آگاهی دارد و به پرسش‌ها و کنش‌های محیطی پاسخ می‌دهد و حتی در خطی‌ترین و آمرانه‌ترین برنامه‌ریزی‌ها، در کوتاه مدت، آن هویت خاص فرهنگی و اجتماعی خود را با توجه به شرایط محیطی و بیرونی آشکار می‌سازد.

اهمیت اجتماعات دانشجویی

۶) بخش مهمی از این رابطه میان دانشگاه و جامعه و ایجاد آگاهی نسبت به شرایط تاریخی و فرهنگی جامعه در دانشگاه، در ساختارهای ارگانیکی به نام «اجتماعات دانشجویی» شکل می‌گیرد.

۷) اجتماعات دانشجویی در مرز میان دانشگاه و جامعه قرار دارند. این اجتماعات یکی از مهمترین مجاری انتقال ارزش‌ها، انگاره‌ها، پرسش‌ها و خواسته‌های جامعه به دانشگاه هستند و بخش مهمی از پاسخ‌های دانشگاه به جامعه هم از راه اجتماعات دانشجویی جریان می‌یابد.

۸) نگاه به دانشگاه به مثابه تولیدکننده مستقل دانش و بدون ارتباط با زیرساخت‌های فرهنگی و اجتماعی، بخش مهمی از ظرفیت‌ها و امکانات این نهاد ضروری در جهان امروز را به تعطیلی می‌کشاند. بیگانگی طولانی مدت دانشگاه با جامعه در ذات هیچ دانشگاهی نیست.

مباحث روش شناختی کتاب

۹) به لحاظ روش شناختی کتاب اجتماعات دانشجویی و دانشگاه ملاحظات را در نظر دارد که به قرار زیر است:

الف: تنوع و تکثر غیرقابل تجمیع و ساده سازی از ویژگی‌ها و مختصات اجتماعات دانشجویی نمایان شده است و نمی‌توان به سادگی وجوه مشترکی را در همه اجتماعات تشخیص داد.

ب: در مورد هر جامعه عوامل متفاوتی به ساخت اجتماعات دانشجویی متفاوتی انجامیده است تا جایی که نمی‌توان به توصیفی ساده و عام از شیوه شکل‌گیری، فعالیت و اثرگذاری اجتماعات دانشجویی رسید.

ج: یک راه برای غلبه بر تنوع و پیچیدگی، گزارش خود آنهاست. اما هیچ کدام از دانشگاه‌های مورد بحث در گزارش‌های رسمی و غیررسمی خود نتوانسته‌اند تصویری کامل و جامع از اجتماعات دانشجویی خود به دست دهند.

د: برای درک هر یک از اجتماعات دانشجویی نمی‌توان آنها را در خلاء و بدون در نظر گرفتن زمینه‌های تاریخی و اجتماعی مطالعه کرد و همه این تنوع، تفاوت و پیچیدگی‌هاست که این پژوهش را به سبک نظریه زمینه‌ای هدایت می‌کند.

ن: در این گزارش تنها اجتماعات دانشجویی رسمی و ثبت شده در دانشگاه منظور شده است و جهت جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر استفاده از رسانه‌های رسمی-پایگاه اطلاعات رسمی دانشگاه‌ها و مراکز مدیریت آموزش عالی- منابع مستقلی همچون کتاب‌ها و مقالات منتشر شده، دانشنامه ویکی پدیا، اخبار رایج، رسانه‌های مستقل و حتی وبلاگ اساتید و دانشجویان مورد ارجاع قرار گرفته است.

و: در مورد دانشگاه‌های غیر انگلیسی، آن دانشگاه‌هایی مورد اولویت قرار گرفته‌اند که اطلاعات خود را به زبان انگلیسی هم ارائه کرده‌اند.

۱۰) منظور از اجتماعات دانشجویی هر شکلی از گردهم آبی منظم دانشجویان برای انجام فعالیت‌های مشترک و از پیش تعیین شده است. این اجتماعات قالب‌ها و نام‌های دیگری هم دارند که می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: سازمان‌های دانشجویی^۱، انجمن‌های دانشجویی^۲، تشکل‌های دانشجویی^۳، کانون‌ها یا باشگاه‌های دانشجویی^۴، گردهم آبی دانشجویی^۵، هیأت‌های دانشجویی^۶، گروه‌های دانشجویی^۷، اتحادیه‌های دانشجویی^۸، فدراسیون‌های دانشجویی^۹، اجتماعات دانشجویی^{۱۰}. برای هر کدام از این قالب‌ها اهداف و اشکال متفاوتی وجود دارد.

^۱ Student organization

^۲ Student societies

^۳ Student associations

^۴ Student clubs

^۵ Student Gatherings

^۶ Student Delegations

^۷ Student Groups

^۸ Student unions

^۹ Student Federations

^{۱۰} Student Communities

کارکردهای اجتماعات دانشجویی

همه دانشگاه‌های دنیا علت‌های وجودی و کارکردهای کم و بیش یکسانی را برای اجتماعات دانشجویی برمی‌شمارند که عبارتند از:

- ❖ تسهیل در اجتماعی شدن و فرهنگ پذیری دانشجویان
- ❖ تمرین زندگی جمعی و توسعه مهارت‌های اجتماعی
- ❖ نمایندگی دانشجویان و مشارکت آنها در مراکز تصمیم‌گیری درباره دانشگاه
- ❖ تمرین تنوع فرهنگی
- ❖ تمرین مدیریت و رهبری فعالیت‌های اجتماعی
- ❖ تمرین مدیریت زمان در انجام فعالیت‌های شخصی و جمعی

کارکردهای مختلف اجتماعات دانشجویی را می‌توان در پنج دسته و به شرح زیر شناسایی کرد:

الف. کارکردهای آموزشی: اجتماعات دانشجویی، فضاهای آموزشی قوی و کارآمدی هستند. این اجتماعات نشان داده‌اند که مکمل خوبی برای فضاهای رسمی آموزشی هستند. اگر در کلاس درس، امکان شکل گرفتن اجتماع و دیالوگ‌های واقعی میان استاد و دانشجو ندارد، فضای انضمامی و صمیم اجتماعات دانشجویی می‌تواند محیط مناسبی برای دیالوگ و طرح پرسش‌های بنیادین و کاربردی باشد.

ب. کارکردهای اجتماعی: اجتماعات دانشجویی به خاطر محوریت بخشیدن به دانش در بدنه جامعه، قوی‌ترین و غنی‌ترین شکل از اجتماع را خلق می‌کنند. اجتماعات دانشجویی مناسب‌ترین محیط برای همنشینی فرهنگ، هنر و علم هستند. این غنای محتوایی با تنوع قومیتی موجود در فضاهای دانشجویی دوچندان می‌شود.

ج. کارکردهای علمی: این اجتماعات تولید و جریان علم را روان می‌کنند. علم تولید شده در حضور اجتماعات دانشجویی یک علم بومی و کاربردی است که می‌تواند به راحتی در بستر جامعه جریان و کاربرد پیدا کند.

د. کارکردهای فرهنگی: اجتماعات دانشجویی فضایی ترکیبی را شکل می‌دهند که بخشی از آن در دانشگاه و بخشی دیگر در جامعه قرار دارد. به این ترتیب دو فرهنگ دانشگاهی و عمومی در یک فضا قرار می‌گیرند و

زمینه‌های گفت و گوی آزاد، صریح و انتقادی میان آنها ایجاد می‌شود. این دو فرهنگ نیاز زیادی به هم‌نشینی و مصاحبت با یکدیگر دارند. از یک سو فرهنگ جاری در جامعه نیاز به خروج وضع خام و طبیعی و پالایش دارد و از سوی دیگر فرهنگ دانشگاهی نیاز به مواجهه با تجربه‌های دیرینه و زیسته بشر دارد.

ن. کارکردهای روانی: اجتماعات دانشجویی به دانشجویان هویت می‌دهند. به ویژه در کشورهای در حال توسعه و با فرهنگ بومی قوی، دانشجویی که وارد دانشگاه می‌شود با فضاهای تازه‌ای مواجه می‌شود که باعث سردرگمی او می‌شود. اجتماعات دانشجویی باعث تثبیت هویت دانشجویی و دانشگاهی فرد می‌شود.

انواع اجتماعات دانشجویی

۱۱) انواع اجتماعات دانشجویی: اجتماعات دانشجویی به خاطر فعالیت‌های مختلفی که انجام می‌دهند، صفات مختلفی به خود می‌گیرند که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

الف. اجتماعات علمی: با محوریت مسائل و موضوعات علمی است. این نوع اجتماعات هدف خود را ایجاد فرصت‌هایی برای بحث و به اشتراک گذاری اطلاعات پیرامون یک رشته یا موضوع خاص علمی تعریف کرده است. این نوع اجتماعات علمی، فراگیرترین اجتماعات دانشجویی هستند و در آن‌ها فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی به مفهوم متداول کلمه کم رنگ است.

ب. اجتماعات فرهنگی و هنری: به تمرین فعالیت‌های فرهنگی و هنری می‌پردازد. دانشگاه امکانات تازه و یگانه‌ای را در اختیار این فعالیت‌های فرهنگی و هنری قرار می‌دهد و شرایط و فضایی را برای رسیدن به «خودآگاهی فرهنگی» ایجاد می‌کند. بیان فرهنگی در دانشگاه با بیان فرهنگی در سایر فضاهای شهری متفاوت است و بیشتر در پی شناخت و تعریف تازه‌تر، عمیق‌تر و امروزی‌تر از خود و دیگری است.

ج. اجتماعات دینی و عقیدتی: گردهم‌آیی جهت برپایی مراسم و همچنین گسترش فرهنگ دینی و معنوی و پاسخ به پرسش‌های عقیدتی است.

د. اجتماعات سیاسی

ن. اجتماعات برادری/خواهری: این اجتماعات قدیمی‌ترین صورت اجتماعات دانشجویی در آمریکا و اروپا است و از زمره اثرگذارترین تشکلهای سیاست، فرهنگ و اقتصاد آمریکا محسوب می‌شود.

و. علائق خاص: برخی از انجمن‌ها با اهداف و علایق خاص تعریف می‌شوند مانند انجمن‌های مدرسانی، خیریه و داوطلبی. محدود به دانشگاه نمی‌ماند و به محیط‌های پیرامونی دانشگاه نیز کشیده می‌شود.

ه. باشگاه‌های ورزشی

بررسی اجتماعات دانشجویی در دانشگاه‌ها برحسب قاره‌های جهان

۱. قاره اروپا

آلمان؛ دانشگاه فرایبرگ: ۵۵۷ گروه و سازمان دانشجویی در خود دانشگاه فرایبورگ ثبت شده‌اند که از جمله آنان می‌توان به کمیته‌های علمی دانشجویی، سازمان‌های دانشجویی، طرح‌های دانشجویی، انجمن‌های دانشجویی، موسیقی و تئاتر، گروه‌های بین‌المللی اشاره نمود. اطلاعات آماری درباره میزان مشارکت دانشجویان در این اجتماعات منتشر نشده است.

اسپانیا؛ دانشگاه بارسلونا: این دانشگاه عالیت‌های دانشجویی را یکی از شاخص‌های سرزندگی و تازگی دانشگاه برشمره است و به همین دلیل حمایت از انجمن‌ها و جلب مشارکت دانشجویان را از راه‌ها و روش‌های مختلف پیگیری می‌کند. دو دسته انجمن تعریف شده است: انجمن‌های فرهنگی: که از طریق بحث، سخنرانی، نشر و گفتگو به طیف گسترده‌ای از موضوعاتی همچون محیط زیست، حقوق بشر، مصرف و.. می‌پردازند. همچنین سازمان‌دهی فعالیت‌های هنری نیز در این دسته قرار می‌گیرد. انجمن‌های نمایندگی دانشجویی: این انجمن‌ها نمایندگان دانشجویان در بخش‌های مختلف مدیریتی هستند و دانشجویان می‌توانند در سطوح مختلف سیاست‌گذاری، برنامه ریزی و اجرایی دانشگاه مشارکت داشته باشند مانند مجلس سنای دانشگاه، هیأت امناء، شورای دانشجویی و کمیته مطالعات.

انگلیس؛ دانشگاه سنت اندروز: در انگلیس سازوکارهای مشخصی برای فعالیت‌های جمعی دانشجویان گنجانده شده است. افزایش «ضریب تأثیرگذاری دانشگاه در جامعه» از جمله شاخص‌های جدیدی است که در رتبه‌دهی به دانشگاه‌های انگلیس لحاظ می‌شود. بر این اساس دانشگاه باید به صورت ملموس نشان دهد که باعث رونق فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی در منطقه خود شده است و بخش عمده‌ای از فرایند اجرایی لازم برای ارتقای این شاخص به فعالیت‌های دانشجویی سپرده می‌شود. از سال ۲۰۱۲ از دانشجویان در نظرسنجی خواسته می‌شود نظر

خود را درباره عملکرد اتحادیه‌های دانشجویی بیان کنند. به این ترتیب، اتحادیه‌های دانشجویی جای خود را در شاخص‌های رسمی ارزیابی کیفیت آموزش عالی پیدا کرده‌اند. دانشگاه سنت اندروز از همان ابتدا به دانشجویان کمک می‌کند اعضای را انتخاب کرده تا به عنوان نماینده در سطح مدیریتی دانشگاه مشارکت داشته باشند. اتحادیه‌ها تلاش دارد حلقه واسطی میان نیازها و خواسته‌های دانشجویان، دانشگاه و جامعه باشد. شورای نمایندگی دانشجویان با داشتن ۲۷ عضو، به ۹ کمیته فرعی تقسیم شده که جلسات منظمی دارد: کمیته اقامت، روابط با جامعه، آموزش، محیط زیست، فرصت‌های برابر، پوشش‌های خارجی، سلامت. این شورا می‌تواند پیشنهادهایی را در حوزه مدیریت اجرایی ارائه دهد و مواردی که بیشترین رأی را کسب کند تبدیل به سیاست شده و با فاصله یکی دو هفته به اجرا گذاشته می‌شود. این شورا از طریق همین پیشنهادهای توانسته است قوانین مهمی درباره کاهش شهریه دانشجویی، امور زیست محیطی در دانشگاه، و بهبود وضعیت خوابگاه‌ها را به تصویب برساند. انجمن دیگر این دانشگاه «انجمن مناظره‌های دانشجویی» است. از دیگر ویژگی‌های این دانشگاه وجود خبرگزاری مستقل است که اخبار دانشگاه را منتشر می‌کند. اما در حال حاضر این دانشگاه عاری از فعالیت پرشور دانشجویی به نظر می‌رسد.

انگلیس؛ دانشگاه آکسفورد: این دانشگاه ۳۸ کالج دارد و حداقل ۳۰ رهبر از کشورهای مختلف جهان، ۵۰ برنده جایزه نوبل، ۲۶ نخست وزیر انگلیس دانش آموخته دانشگاه آکسفورد هستند. این دانشگاه بیش از ۲۰۰ کانون و انجمن دانشجویی دارد که در حوزه‌های مختلف علمی، فرهنگی و اجتماعی فعالیت می‌کنند. اتحادیه دانشجویی این دانشگاه به عنوان یک موسسه خیریه به ثب رسیده است که خدمات متنوعی در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد و منافع و خواسته‌های ۲۲۰۰۰ دانشجوی دانشگاه را در شوراها و مجامع رسمی نمایندگی می‌کند. این دانشگاه در کنار اتحادیه دانشجویی، انجمن‌های موضوعی مختلفی دارد که در سایت دانشگاه فهرست شده‌اند. بیشتر اجتماعات دانشجویی در این کشور دارای اساسنامه‌های دقیقی هستند که خطوط مشی اجتماع را به دقت تعیین می‌کنند.

ایرلند: بیشتر دانشگاه‌ها و کالج‌های ایرلند هم اتحادیه دانشجویی دارند که بیشتر به منظور نمایندگی نظر دانشگاه در مراکز تصمیم‌گیری دانشگاهی و امور مربوط به دانشجویان فعالیت می‌کنند. یکی از مهم‌ترین پوشش‌های اتحادیه‌های دانشگاه‌ها در ایرلند، جلوگیری از بازگشت پرداخت شهریه به دانشگاه‌هاست.

فرانسه: اجتماعات دانشجویی که بازیگر اصلی صحنه انقلاب فرانسه بودند، پس از انقلاب بیشتر در محافل درونی دانشگاه فعال بودند. در مقایسه با سابقه اجتماعات دانشجویی در فرانسه، امروز وضعیت خوبی مشاهده

نمی‌شود. حمایت همه جانبه و مستقیم دولت از دانشگاه، امکان دخالت دولت در اجتماعات دانشجویی را فراهم کرده است و اجتماعات دانشجویی بارها به صراحت نشان داده‌اند که برای فعالیت چاره‌ای جز خروج از دانشگاه ندارند.

۲. قاره استرالیا

استرالیا: استرالیا ۱.۳ میلیون دانشجو دارد که ۲۵ درصد آن را دانشجویان خارجی تشکیل می‌دهند. به این ترتیب، آموزش عالی در این کشور علاوه بر آنکه کانون توسعه ملی است، یک صنعت جهانی هم به حساب می‌آید و در محاسبات مربوط به روابط این کشور با سایر کشورها یک عامل مستقل و مهم است. در استرالیا همه دانشگاه‌ها یک یا چند سازمان دانشجویی دارند. یکی از اتحادیه‌های استرالیایی دانشجویان به نام نوسا نقش مهمی در کنترل شهریه‌های دانشجویی و ایجاد نظام وام‌های بلندمدت دانشجویی است. امروز نوسا علاوه بر نمایندگی دانشجویان در مراکز تصمیم‌گیری دانشگاهی، در مدیریت کلان فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشجویان فعال است و حتی در مورد کیفیت آموزش عالی در استرالیا هم شاخص‌هایی را تعیین کرده و به کار می‌رود.

۳. قاره آمریکا

ایالت متحده آمریکا؛ دانشگاه هاروارد: مروری بر وب سایت‌های دانشگاه‌های آمریکا نشان می‌دهد که مدیریت دانشگاه‌ها اهمیت زیادی برای فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشجویان قائل هستند تا جایی که بخش مهمی از اطلاعات ارائه شده در وب سایت‌ها، به معرفی انجمن‌های فعال در هر دانشگاه اختصاص دارد و در عمل، یه کی از جاذبه‌های اصلی دانشگاه‌ها تبدیل شده‌اند. **دانشگاه هاروارد:** بنا به فهرست موجود در سایت رسمی دانشگاه، بیش از ۴۷۷ انجمن دانشجویی در این دانشگاه به ثبت رسیده است که در ۱۴ دسته طبقه بندی شده است که علاوه بر تنوع اجتماعات، تصویر خوبی از انگاره‌های موجود در این دانشگاه درباره انجمن‌های دانشجویی به دست می‌دهد: دانشگاهی و پیش‌احرفه‌ای، زندگی دانشگاهی، هنرهای نمایش و خلاق، ابتکارات فرهنگی و نژادی، دپارتمان‌های دانشجویی، حاکمیت و سیاست، بهداشت و سلامتی، سرگرمی و علایق خاص، رسانه‌ها و مطبوعات، مشاوره به همسالان، خدمات عمومی، دین و معنویت، اقدامات زنان. در محل پردیس اصلی دانشگاه هاروارد، یک ساختمان اختصاصی برای استفاده از انجمن‌های دانشجویی بنا شده است. هر انجمن بر اساس امتیازها و برنامه‌هایی

که دارد بخشی از این فضا را به خود اختصاص می‌دهد. فضاهایی هم برای برنامه‌های عمومی انجمن‌ها وجود دارد. از جمله مهمترین انجمن‌های فعال در این دانشگاه که بیانگر تنوع فعالیت‌های این انجمن‌هاست، می‌توان به این موارد اشاره کرد: انجمن دانشجویان آفریقایی، انجمن زنان سیاهپوست هاروارد، انجمن اخلاق زیستی، اخوان آسیایی آمریکایی، انجمن ژاپن، طرح شادی، کارگاه نویسندگان، مهندسان بدون مرز، انجمن ایرانیان، طرح جهانی انرژی، ساطمان فلسفه هماهنگی، کمیته همبستگی با فلسطین، صلیب سرخ، انجمن علمی-تخیلی، طرح سواد غذایی، طرح سواد دیجیتال و ...

ایالت متحده آمریکا؛ دانشگاه استنفورد: این دانشگاه بسیاری از ست‌های جامعه آمریکا را زیر پا گذاشت و با طرح ایده دانشگاهی برای پرورش «شهروندان با فرهنگ و مفید» قدم در راهی نو گذاشت. این دانشگاه به جای انتشار مقاله، شاخص دیگری برای موفقیت تعریف کرده است: ثبت اختراع و شعار خود را «ثبت کن و سود ببر» دانسته است. این دانشگاه از طریق ایجاد شبکه‌های اجتماعی کارآفرینی پویا توانسته است تمام محیط پیرامونی خود را به میدان‌هایی برای تولید دانش، نوآوری و فناوری تبدیل کند. بیش از ۶۵۰ گروه سازمان یافته دانشجویی در دانشگاه فعال هستند که شامل ۴۴ گروه سازمان یافته دینی و ۸۸ گروه دانشجویی فعال در زمینه هنر است. حدود ۶۰ باشگاه ورزشی در این دانشگاه فعال هستند که امکانات به روز ورزشی ارائه می‌دهند. این دانشگاه‌ها ۷۹ دستگاه اتوبوس در اختیار دارد که برای همگان رایگان است و تعداد دوچرخه‌های موجود در فضای دانشگاه بالغ بر ۱۳۰۰۰ دستگاه می‌شود. ۶۵۰ اجتماع دانشجویی دانشگاه در ۹ مرکز اختصاصی و دسته بندی‌هایی ثبت شده است: ورزشی/تفریحی؛ فرصت‌های شغلی/پیشا حرفه‌ای؛ خدمات اجتماعی؛ قومی/فرهنگی؛ برادری/خواهری؛ بهداشت و درمان/مشاوره؛ رسانه‌ها/انتشارات؛ موسیقی/هنرهای تجسمی و خلاق؛ سیاسی/آگاهی اجتماعی؛ مذهبی/فلسفی. همه دانشجویان عضو «انجمن دانشجویان دانشگاه استنفورد» هستند و مطالبات عمومی خود را از طریق این انجمن پیگیری می‌کنند. یکی از اصول حاکم بر این انجمن، تأمین مستقل بودجه فعالیت‌های دانشجویی است. این انجمن علایق و مطالبات صنفی و رفاهی دانشجویان در همه سطوح تصمیم‌گیری دانشگاه را هم پیگیری می‌کند.

۴. قاره آسیا

واقعیت این است که سرنوشت تاریخی و اجتماعی دانشگاه و به تبع آن سرشت این نهاد در آسیا، به رغم همه انتقادات و برخی کپی برداری‌ها، تفاوت‌های بارزی با الگوهای رایج در غرب پیدا کرده است. بدیهی است که دانشگاه به مثابه یک برساخته انسانی و اجتماعی نسبت به محیط خود هوشیار باشد و از همان ابتدای ساخت، سعی در تطابق حداکثری با محیط داشته است.

چین: در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای تأسیس اتحادیه‌های دانشجویی صورت گرفته است. انجمن‌هایی دانشگاه پکن از همان ساختار بومی پیروی می‌کنند و بیشتر در حوزه‌های ورزشی و توسعه توانایی‌های فردی فعال هستند. در معرفی انجمن‌های این دانشگاه آمده است ۱۷۰۰۰ عضو دانشجو عضو انجمن هستند که از این تعداد ۸۰۰۰ دانشجو عضو فعال هستند. اطلاعات موجود درباره وضعیت اجتماعات دانشجویی در چین پراکنده است و مشکل ترجمه مانع بزرگی در دسترسی به آن است.

لبنان: جنگ‌های داخلی باعث عدم رونق دانشگاه‌ها در این کشور شد و تنها پس از پایان جنگ‌ها بود که موج تازه‌ای از تأسیس دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی توسط بخش خصوصی به راه افتاد. تنوع زبانی حاکم بر دانشگاه اثر مستقیمی بر تنوع و تکثر دیدگاه‌ها و تعامل و گفت و گوی آزاد آن‌ها دارد. لبنان تجربه جنگ داخلی دارد و اجتماعات دانشجویی به مثابه رابط میان دانشگاه و جامعه می‌توانند تنازعات مختلف موجود در جامعه را به دانشگاه انتقال دهند.

هند: اجتماعات و اتحادیه‌های دانشجویی هند به همان تنوع جامعه پیرامون خود هستند و هر روز مواجهه با واقعیت‌های روز جامعه، نمودهای تازه‌ای هم پیدا می‌کنند. در مقایسه با سایر اجتماعات دانشجویی، به نظر می‌رسد این اجتماعات دانشجویی هند نقش پررنگ‌تری در دنیای سیاست کشور خود دارند. شورای همه دانشجویان هند و فدراسیون همه دانشجویان هند از جمله بزرگ‌ترین تشکل‌های دانشجویی در این کشور هستند.

اجتماعات دانشجویی مجازی

۱. دانشگاه‌ها به صورت اصولی نگاه مثبتی به شبکه‌های اجتماعی دانشجویی ندارد، اما به خاطر نفوذ اجتماعی بسیار بالای آنها و کاربردهای مهمی که در اطلاع‌رسانی و شبکه‌سازی دارند، به استفاده از آنها روی آورده‌اند.

۲. دانشجویان به عنوان فعال‌ترین کاربران شبکه‌های اجتماعی آمادگی زیادی برای استفاده از این شبکه‌ها برای فعالیت‌های اجتماعی خود دارند و به ویژه در شرایط انسداد راه انجام فعالیت‌های اجتماعی، از قابلیت‌های این شبکه‌ها استفاده می‌کنند.

۳. دانشگاه‌ها مجبور هستند امتیازات بیشتری را به دانشجویان برای ساخت و معرفی شبکه‌های اجتماعی مجازی خودشان بدهند. تنها از این راه است که دانشگاه‌ها می‌توانند اجتماعات مجازی ایده آل خود را پرورش دهند.

۴. به نظر می‌رسد همه دانشگاه‌ها ترجیح می‌دهند اجتماعات دانشجویی در فضاهایی ایجاد شود که قابلیت نظارت بیشتری داشته باشد. به همین دلیل است که بیشتر دانشگاه‌ها فضاهای اختصاصی را برای ابراز بیان دانشجویان در وب سایت‌های رسمی خود برپا کرده‌اند.

نقد و بررسی

❖ عنوان کتاب بیانگر بررسی نقش و آثار اجتماعات دانشجویی در دانشگاه و شناسایی ساختارهای فعالیت‌های جمعی دانشجویی است. کتاب با مقدمه و بررسی مفهومی بسیار خوبی شروع شده است، تأکید بر نقش بی‌بدیل دانشگاه در ساختار و تحولات جامعه و نقش مؤثر دانشگاه در برهه‌های مهم تاریخی. یکی از مهمترین ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های اجتماعی و فرهنگی موجود در دانشگاه که نقش موثری بر موجودیت دانشگاه به عنوان برساختی اجتماعی داشته است اجتماعات دانشجویی معرفی گردیده است.

❖ در ادامه مباحث روش شناختی جهت شناسایی اجتماعات دانشجویی در دانشگاه‌های جهان مطرح گردیده مانند تعریف مفهوم و مفاهیم متشابه با اجتماعات دانشجویی، شیوه دسترسی به اطلاعات و داده‌های مورد نظر، موانع زبان شناختی و ترجمه اطلاعات و ... در این بخش نویسنده روش موجود در کتاب را «نظریه زمینه‌ای» مطرح نموده است که این ادعا ذهن مخاطب را متوقع ساختار متفاوت‌تری در ادامه کتاب می‌سازد اما نحوه گزارش دهی و شاکله کتاب کمترین تشابهی را با روش نظریه زمینه‌ای به ذهن متبادر می‌سازد به طوریکه پس از پایان مطالعه کتاب مشخص می‌شود مهمترین اصول استفاده از این روش اجرایی و کاربردی نشده است.

❖ در بررسی دانشگاه‌های قاره‌های مختلف، ابتدا توصیفی تاریخی و جغرافیایی دقیقی از شرایط شکل‌گیری و گسترش دانشگاه‌ها صورت گرفته است. اهمیت بررسی زمینه تاریخی و اجتماعی شکل‌گیری اجتماعات دانشجویی بسیار بااهمیت است اما صرف مطالعه این بُعد تاریخی و عدم تمرکز بر موقعیت کنونی اجتماعات دانشجویی در برخی از یافته‌ها به چشم می‌خورد. بررسی تاریخی اجتماعات دانشجویی و عدم توجه به کارکردها و موقعیت امروزی این اجتماعات و یا ارائه گزارش حداقلی از وضعیت امروزی این نوع اجتماعات دانشجویی در برخی از موارد گزارش شده به چشم می‌خورد.

❖ از نظر روش شناختی، نویسنده اظهار نموده سعی بر آن داشته که با استفاده از نظریه زمینه‌ای به بررسی آثار و ساختار اجتماعات دانشجویی دست یابد اما در انتهای کتاب، نظریه و یا فرایند مورد نظر محقق نشده است.

❖ نویسنده تمام تلاش خود را جهت دستیابی به منابع موثق و جامع نموده است اما به جهات متعددی اعتبار و پایایی منابع در دسترس مورد ظن است. الف. ممکن است برخی دانشگاه‌ها در ارائه اطلاعات و

داده‌های موجود در سایت بزرگنمایی نموده باشند ب. به روز نبودن سایت برخی از دانشگاه‌ها امکان دستیابی به اطلاعات را مخدوش ساخته است. ج. وجود منابع و اطلاعات سایت‌ها به زبان‌هایی غیر از زبان انگلیسی توانایی دسترسی به اطلاعات موثق را ناممکن ساخته است.

❖ بررسی و معرفی شرایط جغرافیایی و تاریخی برخی از دانشگاه‌ها بدون توجه و اشاره دقیق به شکل اجتماعات دانشجویی و ساختار و نقش آنها نیز نشانی بر نداشتن یافته‌های مستدل و علمی است.

❖ بررسی ساختار و آثار اجتماعات دانشجویی چند نمونه از دانشگاه‌های ایران نیز می‌توانست کمک شایانی به تصویر ساخته شده از اجتماعات دانشجویی باشد و مقایسه تطبیقی علمی و مناسبی صورت بگیرد اما فقدان بررسی این موضوع به طرز بارزی در کتاب دیده می‌شود.

❖ امید آن می‌رفت که در نهایت با توجه به ساختار و شرایط سیاسی، جغرافیایی و تاریخی کشور ایران، بتوان راهکارهای مناسبی جهت برنامه ریزی و تصمیم‌سازی جهت استفاده از ظرفیت‌های دانشجویی ارائه نمود.

نقاط ضعف	نقاط قوت	حوزه
	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین مناسب و منطقی اهمیت جایگاه دانشگاه در جامعه - ارائه مستندات و قضایای علمی مبنی بر اجتماعی بودن نهاد دانشگاه - بررسی سیر منطقی اهمیت اجتماعات دانشجویی در نهاد دانشگاه - تعریف مفاهیم مورد نیاز 	<p>ضرورت و اهمیت موضوع</p>
<ul style="list-style-type: none"> - عدم کاربرد اصول ضروری روش نظریه زمینه‌ای - عدم ارائه نظریه محقق ساخته، منتج از یافته‌های جمع‌آوری شده 	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از روش نظریه زمینه‌ای - گزارش مدون و منطقی از شیوه روش تحقیق 	<p>روش شناسی</p>
<ul style="list-style-type: none"> - عدم دستیابی به اطلاعات به روز به دلیل مراجعه به منابعی مثل سایت و وبلاگ - عدم دستیابی به اطلاعات به دلیل مشکل ترجمه 	<ul style="list-style-type: none"> - دقت در جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات - مراجعه به منابع دست اول - کمک از دیگر منابع جهت بالا بردن دقت یافته‌های جمع‌آوری شده - بررسی دانشگاه‌های معتبر و مشهور 	<p>داده‌ها و اطلاعات</p>
<ul style="list-style-type: none"> - تکیه صرف بر بعد تاریخی و جغرافیایی دانشگاه‌ها در برخی موارد بدون توجه به هدف تحقیق - فقدان یافته مناسب در دانشگاه‌های قاره آسیا 	<ul style="list-style-type: none"> - مستند نمودن یافته‌ها به چند دانشگاه از کشور و قاره - بررسی سیر تاریخی و جغرافیایی کشورها و نقش آن در شکل‌گیری اجتماعات 	<p>یافته‌ها</p>
<ul style="list-style-type: none"> - عدم وضوح آثار برخی از اجتماعات دانشجویی در دانشگاه‌های مورد بررسی - عدم توجه به اجتماعات دانشجویی دانشگاه‌های ایران 	<ul style="list-style-type: none"> - نظم در ارائه یافته‌ها بر حسب قاره - سیر منطقی در ارائه گزارش - تدوین و تفصیل مناسب در توضیح یافته‌ها - مستند نمودن گزارش به تصاویر 	<p>گزارش</p>
<ul style="list-style-type: none"> - عدم ارائه نتیجه معقول از مرور یافته‌های به دست آمده - عدم ارائه نظرات کاربردی نمودن استفاده از ظرفیت‌های دانشجویی 	<ul style="list-style-type: none"> - مرور مناسب نقش مهم اجتماعات دانشجویی - ارائه خلاصه کارکردهای اجتماعات دانشجویی 	<p>نتیجه‌گیری</p>

پیشنهادات

۱. پیشنهاد می‌گردد در انتهای گزارش تدقیق مفصلی درباره چگونگی استفاده از طرح‌ها و سیاست‌های دیگر دانشگاه‌ها جهت استفاده از ظرفیت‌های دانشجویی و جهت دهی به آن ارائه گردد.
۲. شناسایی روش‌های تحقیق مناسب جهت تحلیل یافته‌های اسنادی و اینترنتی و نحوه تحلیل آنها مد نظر قرار بگیرد.
۳. پیشنهاد می‌شود در راستای بررسی ساختارها و فعالیت‌های فرهنگی- اجتماعی و دانشجویی دانشگاه‌های جهان و یا دانشگاه‌های جهان اسلام، ساختار این معاونت در ایران نیز بررسی شود تا بتوان مقایسه تطبیقی مناسبی ارائه نمود.
۴. از آنجایی که نزدیکی فرهنگی و دینی با کشورهای اسلامی بیشتر است پیشنهاد می‌گردد طرح مذکور ابتدا با ابتناء بر داده‌های مستخرج از دانشگاه‌های جهان اسلام انجام گیرد.
۵. می‌توان با مرور دانشگاه‌های معتبر جهان و اسلام، نمونه آرمانی^{۱۱} از ساختار مورد بررسی ساخت و دانشگاه‌های ایران را در مقایسه با آن رتبه‌بندی نمود.
۶. می‌توان با توجه به تجربه صورت گرفته، جهت دستیابی به همه اطلاعات، از مترجمین متعدد در زبان‌های مختلف بهره برد علی‌الخصوص در زمان شناسایی و مقایسه تطبیقی دانشگاه‌های ایران با دانشگاه‌های جهان اسلام.
۷. در نظر گرفتن شرایط تاریخی و جغرافیایی هر جامعه امری مهم است به گونه‌ای که عدم توجه به آن، ضعف تحقیق است اما توجه صرف به این بخش بدون دستیابی به یافته مناسب؛ به محاق رفتن هدف تحقیق است.
۸. پس از شناسایی نقاط قوت و نقاط ضعف موضوع مورد بررسی در دانشگاه‌های متعدد، می‌توان موارد و راهکارهای اجرایی در دو سطح فرایندی و ساختاری ارائه نمود. در مرحله اول با اجرای راهکارهای ساده‌تر

^{۱۱} Ideal Type

فایده تغییر شرایط اجرایی مسجل گردد و در مرحله بعد با توجه به شرایط و ساختارهای هر دانشگاه، در صورت امکان تغییرات ساختاری را نیز در دست گرفت.